મહાભારત.

નાટકનાં ગાયનો.

રચનાર.

મશહુર પન્ડીત નરાયણપ્રસાદ "બેતાબ"

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

આશક હુસેન માલીક.

ોન એલેકઝાન્ડ્રા થીએટ્રીકલ કુંપની ઓફ લખનૌ.

હાલ મુ. આનંદભુવન થીએટર—અમદાવાદ.

આવૃત્તી ૧ લી. પ્રત. ૫૦૦

સંવત ૧૯૭૭ સને ૧૯૨૧

કીંમત રૂ. ૦—૪—૦

શ્રી જૈન એડવોકેટ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શા. ચીમનલાલ
ગોકુળદાસે છાપ્યાં.
ઠે. ઘીકાંટે નેશીંગભાઇની વાડી—અમદાવાદ.

નાટકકે મુખ્ય પાત્ર.

પુરૂષ.

શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન—જગદ્વિખ્યાત હૈં, ઇનકા પરિચય ભી એક અ-
પમાન હૈ.

યુધિષ્ઠિર
ભીમ
અર્જુન
નકુલ
સહદેવ

} પાણ્ડુ, રાજાકે બેટે પાણ્ડવ

દુર્યોધન—ધૃતરાષ્ટ્રકા બડા બેટા હસ્તિનાપુરકા રાજા

દુશ્શાસન—ધૃતરાષ્ટ્રકા છોટા બેટા

વિકર્ણ— ,, ,, સબસે છોટા બેટા

ધ્રતરાષ્ટ્ર—દુર્યોધનકા બાપ (અન્ધા)

શકુની—દુર્યોધનકા મામા ગાંધાર (કન્ધાર)કા રાજા

શિશુપાલ—ચંદેરીકા રાજા

ભીષ્મ—બાલબ્રહ્મચારી—ગંગાકે પેટસે શાન્તનુકા બેટા—કૌરવ
ઔર પાણ્ડવકા પિતામહ

દ્રોણાચાર્ય—શસ્ત્રવિદ્યાકે ગુરૂ

વિદુર—દુર્યોધનકે ચચા ધર્માત્મા

અશ્વત્થામા- દ્રોણાચાર્યકા લડકા

વિરાટ—વિરાટ દેસકા રાજા
ઉત્તર—વિરાટકા બેટા
સુશર્મ્મા—ત્રિગર્ત દેશકા રાજા—દુર્યોધનકા મિત્ર
નંદાનાઇ—દુર્યોધનકા ખિદમતગાર, કૃષ્ણકા ભક્ત ચિત્રકેતુ (કુષ્ટી) કા બાપ
સેવા—ચેતાચમારકા બેટા
ઇન્દ્ર—દેવતાઓંકા રાજા
ચયતાચમાર—દરબાન, ફૌજીસિપાહી, ગણ ઓર સાધુ ઇત્યાદિ

સ્ત્રી.

સત્યભામા— } શ્રીકૃષ્ણકી પટરાનિયાં
રૂકમણી }
દ્રોપદી—રાજા દ્રોપદકી લડકી—અર્જુનકી સ્ત્રી
ભાનુમતી—દુર્યોધનકી સ્ત્રી
શાન્તા—એક ઋષિકન્યા, દ્રોણાચાર્યકી લે પાલકા પુત્રી.
સહેલિયાં, રાનિયાં, સ્વર્ગકી અપસરાયે દાસીયાં
ગંગા—પાણીકા દેવી

સ્થાનાનિ.

ઇન્દ્રપ્રસ્થ (દેહલી) હસ્તિનાપુર, વિરાટ, કુરૂક્ષેત્ર

મહાભારત

નાટકનાં ગાયનો.

ગાયન ૧

સુત્રધાર નટી વિદ્યાર્થી વગેરહ—

પ્રથમ "ઓઉમ" કરો ઉચ્ચાર
જો હે આનન્દ રૂપ, સત–ચિત--નિત્ય–નિર્વિકાર
પ્રથમ૦

વિસ્વ સકલ નાટક સમ, જીવ હય સબ નાટયકારા
રૂપ કોઉ લેત નાહીં અલગ રહત સુત્રધાર
પ્રથમ૦

પરદે સે પરખ લેત સબ ક્રિયા ધન દેતા સબ કે
ગિન ગિન કર નિસ દિન કારબાર દેખભાલ કર
પ્રથમ૦

ગાયન ૨

સૂત્રધાર—

ભારતમેં કયસે કયસે કયસે હુએ વીર
જીન્હોંને આનવાનપર–જીન્હોંને એક જવાં પર તજા શરીર

કહદી જો બાત હય હમકે સાથ ચાહે જમાના હોજાય
વેગાના લાખ વિપદ આન પડે તો બી રખતેથે ધીર
ભારતનિવાસીકી સંપત થી દાસી ગઈ વો લડાઇ ભિડાઈ
મેં તમામ, હુએ જબ ધર્મ–રહિત કર્મ–રહિત શર્મ–રહિત
સારીવિભુતી હુઇ અખીર ભારત૦

(સખકા જાના)

ગાયન ૩

સત્યભામા—

મસ્ત નહીં એખિયાં હમરી કુછ નૈન નહીં હમરે મતવારે
સુન્દર સુર સિપાહિ નહીં, નહિં કાજલસે હથિયાર સેવારે
ચંચલ યા ચિત–ચોર નહીં, મૃગલાલ કો નાહિં લજાવન હારે
યે ગુન હૈ, ઇન નૈનનમેં ફિર શ્યામ બને ન ગુલામ તિહારે

ગાયન ૪

રૂકમણિ—

દૂધ સમાન અમોલ કપોલ તો હંસ સમાન હયે નંદદુલારે
કાહ ન હંસ નિવાસ કરેં નિસ બાસર ક્ષીર સમુદ્ર કિનારે
શ્યામ ભયે ઘનશ્યામ પધારત આપંક મન્હિ જાત સકારે
લાખ કરેં ઉઠના ઉઠના ઉઠને કબ દેત હયે નૈન [illegible]

ગાયન ૫

સત્યભામા—કોઇ પ્રીતિ કી રીતિ બતાદો નઇ
કરકે જતન મયે તો હાર ગઇ
છલછન્દ હયં છેલકી નસ નસ મેં
નિત ખાત હય ઝુઠી મેરી કસમેં
મન ડાલકે સોતનકે બસમેં
સુધ શામને મોરી બિસાર દઇ
તજ માન ગુમાન વો આન મિલે

રૂકમણિ— ઓતાન હયે હય ઇન્કી બતિયાં
રસ રંગમે કાટત હયે રતિયાં
નિત શામ લગાવત હયે છતિયાં
યોંહી રાત ગુજારત કઇ કઈ
સબ બાત હય જો યહ ગિલા મયે કરૂં

દ્રોપદી— જો ચાહોકે પ્રીતમ હો અપના
પતિ નામકી માલા સદા જપના
નહીં ગેરકા દેખો કભી સપના
તબ જાનોં યહ દેહ પવિત્ર ભઇ
ઇસી મોહની મંત્રકા જાપ કરો

સત્યભામા—નહીં લાભ સમય કુસમયસે કભી
ઢિગ આત ન ઇન્હીકે ભયસે કભી

સાર બાંહુપે ઠાલકે અયસે કભી
ન નિગાહ નિગાહ મેં ડાલ દઈ
મુખ–ચુમ્બનકી નહીં ચાટ ચખી

રૂકમણી— ભલા છોડકે મિસરી ભલી સે ભલી
કભી ખાયગા કયા કોઈ ગુડકી ડલી
યે હુયે કાસલતાકી સુરંગ ગલી
મયે કટેલા હું કંટકા સૂલ–મયી
મોહે કાહે લગાઅંગે શામ ગલે

દ્રોપદી— ૯ રકી હય બાત પ્રીતિ પ્રીતિ
વોહ સાજન કી હય ખરી સજની
ઉસીકા દીન હય ઉસીકી રજની
જિન જાન બલમુઆ પે વાર દઈ
વહી ભાગ્યવતી હય સુહાગવતી

} શ્રી કૃષ્ણ મહારાજ આતે હયે ઉન્હે દેખકર દ્રોપદી ચલદેતી હય

ગાયન ૬

તોટક

કૃષ્ણ—
સુખમેં સબ આયુ ગુજાર સકેં દુખ એક ગડી, જબ પાવત હય

અકુલાવત હુયે ઘબરાવત હુયે પલકો ફિર કલ્પ
બનાવત હુયે
મનપીત ને જીત લીયો જીનકો અનરીત કે ગીત વો
ગાવત હુય
કુછ પ્રેમકે જોશમેં હોશ નહીં બસ ઔર કો દોષ
સત્ય૦ રૂકમણિ—
વાહજી યહ બતિયાં તેહારી હુયે ઘતિયાં બિહારી
દોનોં કા મન સમઝાના—પૂરે નટખટ હો કાન્હા અયસા
હોશીયારી
કૃષ્ણ—માનો જી મોરી માનોં, માનો જી ગોરી માનો
દોંનો—બાતેં યે કોરી માનો,(કૃ૦)દોનોં કી દોનોં ભોલી હુયે
દોંનો—જાહિર બાતેં અનમોલી હુયે
લેકિન અન્દર સે પોલી હુયે
જાયેં બલહારી યહ બતિયાં

ગાયન ૭

કૃષ્ણ—તોરી ઇતની ચુંનરિયાને મન બસ કીન્હોં
મોરી બાંધકે ઉગરીયા મોંહે બાંધ લીન્હોં
દ્રોપદી—ગીનતીકે હુયે યહ નૌ દસ તાગે
ભાવ બડા, જો ધાવપે લાગે
કૃષ્ણ—લાખ ચીર લાકે ધરૂં સચ્ચે ગચન
મખમલ અતલસ કુછ ભી નહીં ઇન્કે આગે

ગાયન ૮

દ્રોપદી—

વિમલ કમલ લાગ ભાગ જાગે, હાં હાં હાં હાં હાં ઈન્કે
સબસે રહે ખુશનસીબ તાગે હાં હાં હાં હાં હાં સચ હય
ગોવર્દ્ધન ધારસકી-અબ કટ કર ખુન ભરી
દેખો સખી ખેલ કરત મોહનકી ઉંગલી
તન મન કુર્બાન કરૂં કરૂં નંદલાલ હાં હાં હાં હાં હાં સચ હય

ગાયન ૯

દ્રોપદી—

કાના બેગી આવોરે દયા કછુ લાવોરે
ભક્તિની લાજ રાખો તુમ નહી આવોગે
પીછે પસ્તાના હોવેગા કાના બેગી
તુમ નહી આવોગે દુ:શાસન ઉતારે મેરી કાના

ગાયન ૧૦

ફોજ વિરાટ—

જંગિયો ધાઓ દેર ન લગાવો, બઢ જાવો મારો કાટો
કર ડાલો ચુર ચુર
દુશમન સબ ભાગ જાએંગે રણુપે વેલાગ જાએંગે
ગૌવોંકો ત્યાગ જાએંગે, મરના એક બાર આખિ,રકાર હય
ગે ધારલો શૈહરા લો દુર દુર

મારોકે દુધપીનેકી રખની હય લાજ આજ
રણુમેં મરના સમઝો જીના નિર્ભય રહના લડકે મરેં જો
હમ નહી હય ગમ જરા ભી
મિલકર સબ એક બાર ચલો, ચલો ચલો ચલોં, બઢ
જાવો સુર સુર

{ વિરાટકી ફોજ જાતી હય ઓર દુર્યોધનકે
{ સાથ દ્રોણાચાર્ય ઓર શુશર્મા આતે હય

ગાયન ૧૧

રાજા વિરાટ--

રાજનીતિમેં સુજાન, જ્ઞાન ખાન તેજવાન
સારે ગુણોંકે નિધાન, કૃષ્ણ મહારાજ હયે
કરેંગે ન પક્ષપાત, દિનકી ન હોગી રાત
સોચકે કહેંગે બાત કાયમ મિજાજ હય
દુર્યોધન અધર્મી હય, નીયત ભી હય ખરાબ
મિત્ર સબ પ્રપંચી હય સાથી દગાબાજ હયે
માનો હય અથાહ નીર, વામે ભેવર ગંભીર
પહુચા જો ચાહો તીર કૃષ્ણ હી જહાજ હયે
જય આપડ઼ા પગમેં, ડંકા બજત જગમેં
સર પર નિરખ મુકુટ દુષ્ટ જન ડરત સબ
કરો અરજ અર્જુનકો પત્ર એક લિખેં ઉનકો
દુર્યોધન કુટ તજ દે રખકર ધર્મ શર્મ

ગાયન ૧૨

દોનોં સાધુ—

ફુંક ફુંક કર પગ ધર મગમેં,
લાગ ન જાય સુલ કહીં પગમેં
પાંચ ઠગોંકા સાથ છોડ દે
ઉન્કો અપના સમજ ન જગમેં
નજર બચત હી ધન હર લેગેં,
કપટ ભરા હય ઉન્કી રગ રગમેં.

(નન્દા નાઈકા આના)

ગાયન ૧૩

કૃષ્ણ—

કુયસે હીરના અપને ભગતસે
ક્રોધી રાજા દુર્યોધન હે કૈસે ફીરના
ચરન દબાવું દુર્યોધનકે
કયા આપત ભારી સંકટ ભારી અપને ભગતપે

ગાયન ૧૪

કૃષ્ણ—

બસમેં હુયે ભગવાન ભગતકે બસમેં
કપટ બિના જિસ્ને ટેરા, ઉસને ઘેરા બસમેં
કસાઈ થા જો એક સદના ઉસ અધમકા ભાયા વદના
કિયા ચલતા મન્દા ધન્દા ન ડર તુ ભી નડર તુ ભી

નંદા નાદાન

ગાયન ૧૫

દ્રોપદી—

આએ સમરસે નહિં પ્રાણ ધની
કુછ નાપારબસાય, રૂંડ મુંડ પડત ધરની પર હાય
લાખનયોદ્ધા અબતક કટગએ, બાકી રહે સોકિતનેરહે
અબ તો વ્યાકુલ પ્રાણ હુયે હમરે કયસી આનબની
આએ સમર૦

તુલ રહી હય કાટ પર દાદાકી તેગે આબદાર
કટ ગએ એક એક દિનમેં યોદ્ધા દસ દસ હજાર
ધાર ઉસ તલવારકી હય યાકે હય ગંગાકી ધાર

ગાયન ૧૬

શેવા	ભલા હોગા ગરીબોંપે રાખો દયા
શાન્તા	અરે જારે કમીને મુએ બેહયા
	સમઝાઉં અભી પિટવાઉં અભી
શેવા	કરો કરો તુમ મનચાહી
શાન્તા	કયસી કયસી ઢિઠાઇ દિખાઇ મુઝે
	અરે ઢેડ જરા નહિં લાજ તુઝે
શેવા	હુઇ ખતા સો જુતે ગિન ગિનકર મારો

ભલા હોગા.

(દ્રોપદીકા આના)

ગાયન ૧૭

દ્રૌપદી—

શાહકી ઓલાદ હય યા લાલ હય કંગાલકા
હય ઋષી સન્ત ન યા બેટા કિસી ચણ્ડાલકા
જાતકા યા કૌમકા પુરસાં વહાં કોઇ નહીં
પૂછ હય કર્મોકી સારા માન હય આલમકા
સબ હયે બાલક એક પિતાકે ઉજલે હયે યા મૈલે
નજર પડા લાયક બેટા પુચકારત ઉરલાકે

ગાયન ૧૮

શાન્તા—

અજબ હયરાન હું ભગવન ! તુમ્હેં કયું કર રિઝાઉં મયે
કોઇ વસ્તુ નહીં અયસી જિસે સેવામેં લાઉં મયે
કરૂં કિસ તરહ આવાહન કે તુમ મૌજુદ હો હર જા
નિરાદય હય બુલાનેકો અગર ઘંટી બજાઉ મયે
તુમ્હીં હો મુરતી મેં ભી, તુમ્હીં વ્યાપ કહો કુલોં મેં
ભલા ભગવાન પર ભગવાન કો કયું કર ચઢાઉં મયે
લગાના ભોગ કુછ તુમકો યે એક અપમાન કરના હય
ખિલાતા હય જો સબ સંસાર કો ઉસ્કો ખિલાઉં મયે
તુમ્હારી જ્યોતિસે રોશન હયે સુરજ ચન્દ્ર ઓર તારે
મહા અંધેર હય તુમકો અગર દીપક દિખાઉં મયે

ભુજાએ હયે ન સીના હય ન ગરદન હય ન પેશાની
કે હય નિર્લેપ નારાયણુ કહાં ચંદન લાઆઉંમયે

દીવાર ફુટ જાતી હય ઓર કૃષ્ણ ભગવાન
ચતુર્ભુજ સ્વરૂપસે દર્શનદેતે હયે શાન્તા
ઘભરાતી હય ધોબ્બુચાર્ય આતે ઓર દેખ
કર હયરાન હોતે હયે,

ગાયન ૧૯

સબચમાર—

અયસોજી રામ નામ રસ કહાં
મુરખ યા દૌં કભી ન પીવેં પીવેં ચતુરસુજન
અયસોજી.

ગાયન ૨૦

સબચમાર

નાચો નાચોરે યાર પ્રીતમ મોરે આ ગયે પાસ
ગરવા લગાઉ મે સરપર બોઠાઉં
તન મન ધન સભી ડારું વાર

(સમાપ્ત.)